

Covenant & Conversation

FAMILY
EDITION

Jonathan Sacks
THE RABBI SACKS LEGACY

MATOT-MASE • מטות-מסעי

RABİ LORD JONATHAN SACKS'IN (ל"ט) YAZI VE ÖĞRETİLERİNDEN

Covenant & Conversation yazılarına sağladıkları ve Harry (Chaim) Schimmel'in anısına adanan cömert sponsorlukları için Schimmel Ailesi'ne teşekkürlerimizle.
"R. Chaim Schimmel'in Tora'sunu onunla ilk karşılaşım zamandan beri severim. Sadece yüzeysel gerçekle değil, altta yatan daha derin gerçeğe olan bağlantısıyla da ilgilenmeye gayret eder. 60 yıldır kendisine eşlik eden olağanüstü eşi Anna'yla birlikte, aile, cemaat ve Tora sevgisine adanmış bir yaşam inşa ettiler. Ortaya koydukları örnek yaşamla beni fazlasıyla etkilemiş müstesna bir çift." - Rabbi Sacks

Doğal mı, Doğaüstü mü?

Özet

Bamidbar kitabı, *are miklat*, yani sığınma şehirleri, başka bir deyişle, Yarden'in her iki tarafında üçer tane olmak üzere, cinayet suçundan suçsuz bulunmuş, ama kasıtsız adam öldürmek suçundan mahkûm edilmiş insanların geçici olarak sürgüne gönderildiği altı şehre dair bir anlatımla sona ermektedir.

Eski toplumlarda, insanların, ailelerinden veya kabilelerinden biri öldürüldüğü zaman kanunu kendi ellerine alabilecekleri yönünde bir endişe vardı. Bu, doğal hiçbir sonu olmayan bir intikam ve misilleme döngüsü başlatabilecek, bir intikam cinayeti bir diğerine ve bir diğerine yol açabilecek ve cemaat önemli ölçüde yok olabilecekti.

Örneğin eğer Dan, Gil'i öldürdüyse ve mahkeme tarafından cinayet suçundan masum bulunduyse (bir kaza olmuştur, önceden planlanmış kötü bir amaç yoktur, Dan ve Gil önceden düşman değildir) Gil'in ailesinin, adaletin yerini bulmadığını hissediyor olma tehlikesi hâlâ mevcuttur. Ne de olsa yakın bir akrabaları öldürülmüştür, ama Dan cezalandırılmamıştır.

İşte, *are miklat*, bu gibi "kan davası" durumlarını önlemek için kurulmuştu. Kasıtsız adam öldürme suçunu işlemiş kişiler oraya gönderilirdi ve şehir sınırları içinde kaldıkları süre kanunun koruması altındaydılar. Peraşamıza göre "Koen Gadol'un ölümüne kadar" orada kalmaları gerekiyordu.

Burada bariz bir soru vardır: **Koen Gadol'un ölümünün konuyla ne alakası vardır? Adam öldürme ve kan davası ile Koen Gadol ve tabii ki onun ölümü arasında hiçbir bağlantı görünmemektedir.**

Gelin, birbirinden oldukça farklı iki açıklamaya bir göz atalım. Bunların her biri başlı başına ilgi çekici olup daha derin bir analizi hak etmektedir, ama daha genel bir bakışla, bize, Yahudilik içindeki düşünce yelpazesini göstermektedir. Talmud Bavli'ye (Babil Talmudu) göre, bir kişinin öldürülmüş olduğu gerçeğine dair suçta, ne kadar küçük de olsa Koen Gadol'un da bir

payı vardır. Cinayet, Koen Gadol'un duasıyla önenebilecek bir şey değildir. Katil, yaptığı şeyi yapmayı şahsen seçmiş olduğundan suçun tek sorumlusudur ve başka kimse suçlanamaz. Ama kasıtsız adam öldürme, tam da kimse bunun olmasına niyetlenmeden meydana geldiğinden, Koen Gadol'un dualarıyla bertaraf edilebilecek türden bir olaydır. Bu yüzden, Koen Gadol ölene kadar tamamen kefaref bulmaz. Kazara adam öldüren kişi ancak o zaman özgürlüğüne kavuşabilir.

Rambam tamamen farklı bir açıklama önerir: Koen Gadol'un ölümü kolektif bir kedere yol açar. İnsanlar ulusal boyuttaki bu daha büyük kayıp karşısında kendi kişisel talihsizliklerini unutmaya eğilimi gösterirler. Bu, insanların, adaletsizliğe uğramış olduklarına dair kendi bireysel hislerine ve intikam arzularına boş verdikleri bir zamandır. Adam öldürmek suçundan mahkûm edilmiş olan kişi için eve dönmek işte böyle bir zamanda güvenli hale gelir.

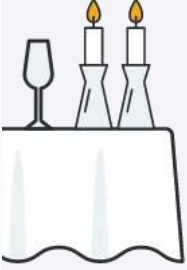
Rambam *are miklat* kanununu suç veya ceza terimleri yönünden görmemektedir. Burada konuyla alakalı tek endişe, güvenlidir. Kazara adam öldürmekten suçlu olan kişi, ceza olarak değil, intikam arıyor olmaları muhtemel kişilerden korunmak için sürgüne gitmektedir. Koen Gadol ölene kadar orada kalacaktır, çünkü insanların ölmüş aile fertleri için intikam alma düşüncelerinden vazgeçtiklerini farz etmek ancak ulusal bir trajediden sonra mümkündür. **Bu da, sığınma şehirlerini kavramsallaştırma şeklimizde anahtar bir farkı işaretlemektedir.**

Bu iki görüş arasındaki temel fark nedir? Talmud belli bir doğaüstü realite düzeyini varsaymaktadır. Rambam'ın açıklamasında ise doğaüstü bir yön yoktur. Geniş anlamda, bizim sosyal psikoloji olarak adlandıracağımız alana aittir. Onun teorisine göre, insanlar, suçladıkları kişi sürekli gözlerinin önünde olmadığı zaman, kederleriyle uzlaşmaları daha kolay hale gelir. **Yahudilikte dini inanca yönelik her yaklaşım mutlaka doğaüstü olayları - bilimsel parametreler dâhilinde açıklanması mümkün olmayan**

olayları - varsayacak diye bir kural yoktur. Tanrı evrenin ötesindedir, ama evrenin içindeki eylemleri yine de doğal kanun ve sebep-sonuç ilişkileriyle uyum içinde olabilir.

Bu görüşe göre, dua dünyayı değiştirir, çünkü bizi değiştirir. Tora, toplumu, mucizeler yoluyla

değil, siyaset teorisi ve sosyal bilimler açısından tamamen açıklanabilir nitelikteki etkiler yoluyla dönüştürme gücüne sahiptir. Yahudiliğe yönelik tek yaklaşım bu değildir; ama Rambam'ınki bu şekildeydi ve bu yaklaşım, inancımızı anlamının iki önemli yolundan biri olmayı sürdürmektedir.

Şabat Sofrası İçin Tartışma Soruları

1. Sizce eski toplumlarda sığınma şehirleri nasıl işlev görüyordu?
2. Günümüzde insanlara koruma sağlayan ve adaleti koruyan yerlere veya sistemlere verebileceğiniz bazı örnekler nelerdir?
3. Bir din veya inanç sistemi içinde farklı yorum ve bakış açılarına sahip olabilmek neden önemlidir?

Kısaca Peraşa

Mase *peraşası* Bene Yisrael'in, yola çıktıkları Mısır'dan, Kenaan'a giriş öncesinde Yarden Nehri'nin doğu yakasında yer alan Moav ovalarındaki son kamp yerlerine gelene kadar konakladıkları 42 yerin listesini içerir.

Peraşada ayrıca, Bene Yisrael'e, kendilerine vaat edilen Erets Yisrael'in sınırları da bildirilir. *Are miklat* (sığınma şehirleri) olarak adlandırılan özel şehirlerle ilgili talimat da verilir. Bu şehirler, kaza eseri birinin ölümüne yol açmış kişilerin güvenliği ve geçici olarak sürgüne gitmesi için inşa edilmişti.

Son olarak, *peraşa*, Tselofhad'ın kızlarını ilgilendiren bir miras meselesini çözüme kavuşturmaktadır. Babalarının mirasının kendi kabilelerinin içinde kalmasını temin etmek amacıyla bu kadınlar, kendi kabilelerinden erkeklerle evlenmeyi seçmişlerdir. Bu da toprağın evlilik yoluyla bir kabilede diğerine aktarımını önlemiş ve Tselofhad'ın kabilesine mensup erkeklerin bu yöndeki endişelerini gidermiştir.

Peraşadan Sımlar

Bene Yisrael'in Yolculukları: Mısır'ın zincirlerinden Vaat Edilmiş Ülkeye, kırk iki durak yeri ve kum dolu çölde uzun bir gezi.

Sığınma Şehirleri: Kazara birini öldürdükten sonra, kendimize güvenli bir yer bulduk ve orada daha dikkatli olmayı öğrendik.

Benot Tselofhad (Tselofhad'ın Kızları): Beş kız kardeş babalarının toprağını almak için mücadele ediyor, böylece bazı miras kanunları onların ismine yazılıyor.

Leviler: Toprakları yok ekecek, mahsulleri yok hasat edecek. Tanrı'nın seçilmiş kabilesi için en önemli şey, gözettikleri kutsal görev.

Peraşadan Pratiğe

Sığınma şehirleri kavramı bize affedicilik ve rahatlama konusunda güçlü bir ders öğretmektedir. Bu şehirler, kazara katil olan kişilerin kendilerini güvende hissedebilecekleri bir yer tedarik ediyor, ölen kişinin akrabalarının öfke ve intikam duygularının yatışması için belli bir süre tanıyor ve adaletin, derhal misilleme olmaksızın yerini bulmasını sağlıyordu.

Bu sistem, her ne kadar keder ve öfke, yaşanan kayıp için doğal birer tepki ise de, kontrol altına alınmamış intikam duygularının, devamlı şiddet sarmallarına yol açabileceği gerçeğini tanımaktaydı. Bu bilgece yaklaşımı günümüzde de hayatımıza uygulayarak duygusal ve zihinsel "sığınma şehirleri" yaratabiliriz. Bununla kastedilen, bize yapılan incitici bir davranış karşısında hemen tepki vermeyip, düşünce, değerlendirme ve anlayış için kendimize biraz zaman tanımaktır.

Küçük çocuklar söz konusu olduğunda, biraz pelüş oyuncakların ve konforlu bir yastığın bulunduğu sessiz bir köşe ayarlanabilir. Büyükler ise, dışarı çıkıp açık havada kısa bir yürüyüşle sakinleşebilirler.

Gerçek başışlama genellikle zamanı ve baştaki acıyla aramızdaki mesafeyi açmayı gerektirir. Kendimize ve başkalarına bu hoşgörü süresini tanımak, gerçek uzlaşmanın yolunu açar. Tıpkı Koen Gadol'un ölümünün yeni başlangıçları işaretleyen bir zaman olması gibi, aynı şekilde biz de geçmiş güvenmişliklere boş vererek yeniden başlamak için fırsatlar arayabiliriz.

□ Öfke ve hüsrana durumlarında siz nasıl bir hareket sürecini takip ediyorsunuz?

Peraşayla Oyun

Haydi "Sığınma Şehirleri" oynayalım!

Bir veya iki oyuncu "kazara katiller" olarak ayrılacak, diğerleri ise "intikamcı akrabalar" olacak. Katillerin hızlı bir şekilde, oyun sahasının çeşitli noktalarında yer alan altı (veya istediğiniz herhangi bir sayıda) "sığınma şehrine" kaçmaları gerekecek. İntikamcılar, ona kadar saydıktan sonra katillerin peşine düşecekler. Bir şehre ulaşmadan önce yakalanan bir katil oyun dışı kalacak. Ancak bir katil şehir sınırlarının içine girdiği andan itibaren intikamcılar karşısında güvende olacak. Ama kurala göre katiller bir sığınma şehrinde en çok bir dakika kalabilecek. Bir dakika dolduğu zaman tekrar kaçmaya başlayacaklar ve intikamcılar yine ona kadar saydıktan sonra takibe geçecek!

Peraşadan Bilmece

Soru: Hangi senaryoda bir kişi bir sığınma şehrinde ebediyen kalmak zorundadır?

Cevap için aşağıya bakın.

Peraşadan Felsefe

Yahudi felsefesinde, sığınma şehirleri örneğinde görebileceğimiz temel bir ayrım mevcuttur. Bazı düşünce ekolleri, are miklat etrafındaki prosedürleri "doğaüstü" nitelikte görse de, başkaları bunların "doğal" süreçler olduğu görüşündedir. Talmud Bavli'nin aktardığı "doğaüstü" yaklaşım, gündelik yaşama Tanrısal müdahalenin varlığını öngörür ve sürgünü bir kefarete şekli olarak

görür. Bunun aksine, Rambam'ın benimsediği "doğal" yaklaşım, dini kanunları, rasyonel, psikolojik ve sosyolojik mercekler yoluyla açıklar. Rambam sürgünü bir güvenlik önlemi olarak ve Koen Gadol'un ölümünü de, insanların kendi kişisel kan davalarının üstesinden gelebilmelerine yardımcı olan birleştirici bir ulusal trajedi olarak görür. Bu felsefi ayırım, antik dönemdeki bilgilerden çağımızın düşünürlerine kadar Yahudi tarihi boyunca devam edegelmiştir. Ancak şunu hatırlamakta fayda vardır ki, Yahudiliğe yönelik tüm yaklaşımlar doğaüstü olaylara inancı talep ediyor değildir. Örneğin Rambam, Tanrısal eylemi, doğal kanun ve sebep-sonuç ilişkileri çerçevesinde değerlendirir. Bu görüşe göre, dua ve Tora öğrenimi, dünyayı, mucizelerden ziyade, insan davranışı ve toplum üzerindeki etkileriyle dönüştürebilir. Günün sonunda her iki düşünce ekolü de geçerlidir ve gerek inancı gerekse de Tanrı'nın dünya ile olan etkileşimini anlamların farklı yollarını temsil etmektedir.

□ Siz dünyadaki olayları bilimsel mercekten mi yoksa daha doğaüstü bir mercekten mi görüyorsunuz?

Peraşa Anlatısı

Kardeşler Yeniden Kavuşuyor

Uzun zaman önce, ikiz kardeşler Yaakov ve Esav, çok farklı karakterlere sahip kişiler olarak büyümüşlerdi. Esav avcı lı ğı severken, Yaakov evde oturup Tora öğrenmeyi tercih ediyordu.

Daha sonra Yaakov, Esav'ı n *behorluk* (ilk doğan olma) hakkı nı satı n aldı ve daha da ileri bir aşamada, bir oyun oynayarak, babası nı n Esav'a vermeye niyetlendiği *berahay* (hayı r duası nı) kendisi aldı . Esav o kadar öfkelenmişti ki, Yaakov'u öldürmekten bahsetmeye başladı ve anneleri Rivka, iki kardeşin bir süreliğine araları na bir mesafe koymaları gerektiğini gördü. Yaakov'a "Kardeşinin öfkesi dinene kadar dayı n Lavan'ı n evine git" dedi.

Yaakov evden ayrıldı ve uzun yılları nı uzakta geçirdi. Bu süre içinde evlendi, çocuk sahibi oldu ve aynı zamanda başarılı bir çoban haline geldi. Bu sırada Esav da kendi yaşam çevresini oluşturuyordu.

Yaakov Lavan'ı n evinden ayrılı p ailesini evine geri getirmeye karar verdiği zaman, barışmak istediğini göstermek için Esav'a ellerinde armağanlar taşıyan ulaklar gönderdi. Ama ikiz kardeşiyile yüzleşmekten hâlâ korkuyordu. Yine de, sonra, en son hatırladığı o kı zğın kardeş yerine, Esav'ı kendisine doğru koşup onu kucaklarken buldu! Ayrı geçirdikleri süre her ikisine de bir değerlendirme yapma ve gelişme olanağı tanı mı ştı . Esav öfkesinden vazgeçmiş, Yaakov da değerli hayat dersleri almıştı . Araları nda uzlaştılar ve iki farklı yaşama sahip iki farklı kişi olarak büyüdüklerini fark ettiler. Sonra yolları tekrar ayrıldı , ama bu kez barışık ve korkusuz bir şekilde.

Peraşadan Düşünceler

Siz Ne Yapardınız?

Eğer biri size korkunç bir şey yapsaydı, ama bu %100 kaza eseri olsaydı ne yapardınız? Kendinizde onu affetme gücünü nasıl bulurdunuz?

Peraşadan Bilmece

Bu haftaki cevap

Cevap: Eğer kazara Koen Gadol'u öldürdüyse veya Koen Gadol kazara birini öldürdüyse. Normalde bir kişi, Koen Gadol'un ölümünden sonra evine dönebilirdi, ama her iki örnekte de, öldürme eyleminin gerçekleştirildiđi anda aktif görevde olan bir Koen Gadol yoktur (Raři, Gemara Sanedrin 18b).

David Woolf'un Torah IQ adlı çalışmasından uyarlanmıştır. Tora hakkında 1500 bilmece içeren bu çalışma Amazon'dan temin edilebilir.